

АНАЛИ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Година XVI

Јул—Децембар 1968.

Број 3—4

О АКТУЕЛНОСТИ ПРОУЧАВАЊА ОДЛУКА ДРУГОГ ЗАСЕДАЊА АВНОЈ-а

У савременој уставној и политичкој историји Југославије питања везана за услове настанка АВНОЈ-а и његовог Другог заседања, а посебно одлуке донете на том заседању, представљају веома значајна подручја проучавања. Њихов значај се, можда, још више афирмише данас када смо, захваљујући нужном временском размаку, у могућности да шире, са више сазнања, потпуније уочимо и теоријски осветлимо све оно што је било од пресудне важности за организовање и усмеравање револуционарних промена у Југославији у току другог светског рата и образовање основа новог политичког система још пре завршетка тог рата.

Револуција, спроводена у условима заједничког устанка и народно-ослободилачке борбе свих народа Југославије против окупатора, представља у историји тих народа несумњиво најзначајнији ослободилачки акт. Она је дала ширу социјално-политичку садржину борби за ослобођење и допринела да ова постепено прерасте у акт ослобођења од националне, социјалне, политичке и друге отуђености. Као свестан акт ослобођења, револуција је представљала процес који се по својој логици нужно морао развијати у правцу стварне и активне демократије, демократије која ће са собом носити јасну тежњу за укидањем сваког монопола над друштвом и човеком.

У том смислу, порекло савременог политичког система ваља тражити у револуцији, а самим тим и порекло његових институција и начела.

I

Југословенска револуција, с обзиром на стварне историјске околности њеног настанка и развика, с обзиром на њене носиоце и односе у Југославији, историјске традиције и т. сл. одликовала се многим посебностима. Њен настанак и историјски оквир везан је за народноослободилачку борбу југословенских народа, који су се у току другог светског рата, окупирани и поробљени од иностраних окупатора, дигли на устанак. Устанак против окупатора могао је да прерасте у општенародни ослободилачки рат само зато што је таква борба садржала ослободилачке циљеве који су били шири од непосредне тежње за ослобођењем од окупатора. Ослободилачки циљеви су се постепено и све више ширили и стицали

обележја тежње за дубљим социјалним и политичким преображајима, новим односима у друштву, новим односима не само међу народима већ међу људима.

Историјска епоха у којој се развијала, као и односи у самом југословенском друштву условили су да такав покрет буде ношен, прихваћен и даље усмераваан од стране историјски напредних слојева с радничком класом у првом реду, коју је организовала њена водећа политичка организација КП Југославије. А конкретне историјске околности су допринеле да ова буде не само најснажнија већ и једина општејугословенска политичка организација. КП Југославије је тај општенародни ослободилачки покрет усмеравала у правцу дубљих социјалних промена, у правцу револуције која је, историјски узето, могла бити у крајњој линији једино социјалистичка револуција.

Познато је да је тежња да борба за национално ослобођење буде у својим ослободилачким циљевима обезбеђена социјално-политичким ослобођењем и да омогући у крајњој линији ослобођење човека и његове нације, довела до постепеног и све већег укључивања свих основних социјалних слојева — радника и сељака и интелигенције, а нарочито омладине, и то слојева свих народа Југославије у активне токове ослободилачког рата и револуције. Истовремено, такви ослободилачки циљеви и одговарајуће социјално груписање у корист тих циљева довели су до раздвајања, у суштини на класној основи, оних који су се супротставили, непосредно уз окупатора односно на разне друге начине, тако целовито сазрелом ослободилачком покрету и његовим циљевима.

Нужност да се ослободилачки рат против окупатора испољи као борба за национално ослобођење и равноправност сваког народа посебно, неминовност да такво ослободилачко кретање буде прожето и повезано с обзиром на нове друштвене и политичке односе, довеле су до тога да се у склопу датих околности, упоредо с оружаном борбом, „постави питање власти”. С друге стране, историјске околности у свету и у нас налагале су да усмеравање социјалног преображаја не буде одмах и непосредно оличено у дубљем мењању друштвено-економских односа. Из тих разлога се у нашој теорији обично истиче „политички” карактер револуције у Југославији. Међутим, дубља истраживања су увек показивала да не може бити чисте политичке револуције, из простог разлога што је револуција сложен процес који прожима, додуше неравномерно, разне стране друштвеног живота једног народа. У складу с тим, историја је показивала, а то се и код нас испољило, да политички акти револуције имају увек, макар и у крајњој линији, економски и шири друштвени карактер (1).

Посебне карактеристике револуције у Југославији огледају се у њеном „полицентристичком карактеру”. Мада у основи организована и усмеравана од централног руководства партије радничке класе, она је даље развијана сагласно сложеној националној структури, као и постојању елемената регионалне разноликости и историјско-покрајинских различитости, из више основних центара који су имали одговарајуће национално обележје.

(1) Вид. Ј. Борђевић, *Социјализам и демократија*, Београд 1962, стр. 344.

Такав специфичан полицентризам, уз основно јединствено усмеравање, показивао је, додуше у рудиментарном облику, будућу сложену политичко-државну структуру. Међутим, сложеност револуционарног процеса огледала се и у томе што се устанак организовао и избијао, а сагласно томе и први револуционарни облици стварали и мере предузимале, у основним ћелијама друштва — селима, варошима, градским четвртима и градовима, преко сеоских, варошких, рејонских и градских организација народноослободилачког покрета. Ове организације су и преузимале власт на ослобођеним подручјима, представљале основу образовања народноослободилачких одбора.

Сагласно томе, организовање народноослободилачких одбора се развијало одоздо, повезивањем сеоских, месних и градских НОО-а у њиховим ширим среским и окружним размерама, па преко покрајинских и главних народноослободилачких одбора и будућих антифашистичких већа и скупштина до АВНОЈ-а.

Успех револуције је несумњиво зависио од могућности њених основних носилаца да изразе своје битне интересе и према томе истакну начела, створе и тако организују институције које ће представљати одговарајући израз тих интереса. Народноослободилачки одбори су, да не расправљамо посебно о Народномослободилачкој војсци као специфичном облику остваривања и заштите интереса те зато и битном делу структуре новог система, представљали, природно, основни облик и могућност демократског испољавања тог интереса, те зато и били основа самог политичког система. Народномослободилачки одбори су зато истовремено представљали тада основни облик испољавања суверености народа — заправо оних слојева и група који су водили борбу за ослобођење и успостављање нових односа у друштву.

Проблем суверености као класичне категорије уставног права, којом се на један посебан начин осветљава природа политичког носиоца нове власти веома је занимљиво разматрати у таквим историјским прелазним периодима. Карактер тог носиоца — народа, у нашим условима је показивао да се ради о једном социјално посматрано непосреднијем и стварнијем носиоцу, који по свом месту у збивањима нужно мора да се испоји и тиме допринесе активизацији класичног начела суверености, коју је француска револуција као идеју поново учврстила, али је, захваљујући сопственим условима друштвеног развика и ограничености и довела до пасивности и отуђености у политичком погледу.

У нашим условима револуција је градила низ облика непосредног испољавања интереса носилаца нових друштвених токова. Народномослободилачки одбори су представљали можда у највећој мери те интересе. Како су се развијали у условима ширег социјално-ослободилачког процеса, они су представљали онај облик који ће омогућити даље процесе у том правцу али и дати демократско обележје социјалистичким преображајима.

То је могло да се види прво по томе што је тако усмерена али и тако прихваћена организација народномослободилачких одбора тражила истовремено изградњу неких непосредних и полунепосредних демократских облика. Друго, тежећи да народномослободилачки одбори учврсте нека основна обележја локалне самоуправе, потврђено је начело да самоуправа

у облику ових нових органа власти треба да постане основ целе организације власти и политичког система. Треће, народноослободилачки одбори, које су људи прихватили као органе „народног самоуправљања“, дали су на одговарајући начин обележја самом федеративном облику (2). На тај начин се федеративно уређење развијало повезано с начелом самоуправе у облику народноослободилачких одбора одоздо до горе.

II

У овом напису није основно да се наведу опширно сви узроци револуционарних преображаја у Југославији. То су питања која треба дубље истраживати. Овде је значајно истаћи да је револуција победила захваљујући кореним мењању односа снага у Југославији и да је тај нови однос био изражен афирмисањем народноослободилачких одбора као основе политичког система.

Када бисмо желели да макар и непотпуно покажемо основне чиниоце и акте такве победе, морали бисмо да истакнемо следеће.

1. То су пре свега резултати борбе Народноослободилачке војске, која се све више афирмисала као одлучујућа војна снага на територији Југославије. Овome су нарочито допринели: победе над окупаторима и ослобођење низа нових територија, нарочито после неуспеле V непријатељске офанзиве, успон захваљујући како све већем приливу нових бораца, тако и организовања већег броја крупних јединица, дивизија и корпуса; везивање великог броја непријатељских дивизија сталним борбама и тиме пружања активне помоћи савезничким армијама. Нов моменат у развоју и народноослободилачке борбе и њене војске наступио је после капитулације Италије. Улога нове армије се и шире испољавала: она је допринела својом организацијом и деловањем обезбеђивању равноправности и јединства свих народа Југославије, она је била, да не улазимо у проблеме њеног места у политичком систему, ослонац тог система и обезбеђивала његов развој (3).

2. Народноослободилачки одбори су се као организационо-политичка основа новог система власти консолидовали и изградили у један систем; били су од народа прихваћени и као концепција о облику и карактеру нове власти. Даље, изградња народноослободилачких одбора се кретала у смислу заокруживања једног система одбора, подразумевајући и шире, регионалне организације власти и њихове органе, све до земаљских антифашистичких већа и скупштина и АВНОЈ-а (4). Они су, у мери у којој се

(2) Вид. у том погледу Одлуку о изградњи Југославије на федеративном принципу. Овом Одлуком се народноослободилачки одбори заједно с већ постојећим главним народноослободилачким одборима и земаљским антифашистичким већима потврђују као основ федеративног уређења. (Текст Одлуке вид. у „Службени лист ДФЈ“, 1945, бр. 1).

(3) Вид. Ј. Броз Тито, „Десетогодишњица наше народне армије“ у *Војно-политички гласник*, 1957, бр. 9.

(4) У току 1943. године долази до оснивања земаљских антифашистичких већа народног ослобођења Хрватске, 13. и 14. јуна (Друго заседање, одржано 14. октобра исте године). Црне Горе, 15. и 16. новембра, Босне и Херцеговине, 26. и 27. новембра. У Словенији је од 1. до 3. октобра одржан Збор у Кочевљу, на коме је Словеначки народноослободилачки одбор,

све битније изражавала промена у односима снага у Југославији, све више деловали као органи новог државног уређења.

На тај начин, током 1943. године, до Другог заседања АВНОЈ-а, а упоредо с чињеницом да је Народноослободилачка војска постајала у све већој мери одлучујућа војна сила, афирмисао се и један разгранати систем народноослободилачких одбора. То је значило да је победа револуције омогућена и новим политичким системом.

3. КП Југославије, као политичка снага, која је организовала народноослободилачки рат и усмеравала га у правцу револуције још се више учврстила, и то не само бројно, проширивањем редова, већ и самим консолидовањем новог политичког система и оружаних снага револуције. Она се организационо усаглашавала тенденцији развитака политичког система на федеративним основама, коју је сама подстицала и усмеравала, а сем тога још непосредније учврстила свој утицај на остале друштвене организације. На тај начин КП Југославије се учврстила као основни свесни чинилац и ослободилачке борбе и револуционарних промена, а самим тим и као фактор стварања новог политичког система и државног уређења.

4. Посебан проблем изградње новог политичког система представљали су облици друштвеног политичког организовања. Поред КП Југославије, чија је руководећа улога била обезбеђена, али која је представљала релативно ужу кадровску партију, организацију која у датим условима ослободилачког рата и револуције није увек непосредно наступала — требало је обезбедити шире облике организовања оних социјалних слојева који су носили пуну тежину народноослободилачког рата. Народноослободилачки покрет који се изграђивао од почетка устанка, представљао је наставак предратног окупљања напредних група и слојева на основи политике народног фронта. Актуелност његовог даљег развитака дошла је до израза како у припремама оружане борбе, тако и избијањем устанка.

На основи организација народноослободилачког покрета стварани су и први народноослободилачки одбори. Организације покрета су у почетку под различитим називима преузимале власт на ослобођеним територијама и тако се претварале у народноослободилачке одборе или су се сами одбори организовали и као органи власти и органи покрета. На тај начин се, упоредо и организационо сједињен, развијао систем власти и организација НО покрета у целој Југославији.

У складу с тим је и Прво заседање АВНОЈ-а у ствари било заседање НО покрета Југославије на коме је требало да дође до образовања највишег органа власти. Познати су разлози због чега није до тога дошло на овом заседању (5).

Упоредо с јачањем НО покрета, долази крајем 1942. године до образовања, на његовој платформи, и до посебних друштвених организација:

основан још 1941. године, конституисан у највиши привремени орган власти у Словенији. У Србији је постојао и функционисао Главни народноослободилачки одбор Србије, основан новембра 1941. године, док је у Македонији основан Иницијативни одбор за сазивање Антифашистичког скупа. (Вид. о томе Л. Гершковић, *Документи о развоју народне власти*, Београд 1948, стр. 192, 149—150, 239—242, 205—209, 229—234, 234—235).

(5) Вид. Л. Гершковић, *Историја народне власти*, Београд 1957, стр. 165, 166.

Прве конференције Антифашистичког фронта жена и Првог конгреса Антифашистичке омладине, на коме се образовао Уједињени савез антифашистичке омладине Југославије.

Промена односа снага у корист ослободилачких снага и победа револуције у основним политичким односима, као и консолидовање нове народне власти довели су до потребе организационог одвајања органа народноослободилачког фронта од органа власти. До оваквог одвајања долази нарочито после Другог заседања АВНОЈ-а. У федералним јединицама образују се земаљске организације ЈНОФ-а, које обухватају локалне и регионалне организације, а августа 1945. године одржан је и Први конгрес народног фронта Југославије.

5. Развитак и продубљивање народноослободилачког рата условили су изградњу антиокупаторског, антиквислиншког, антифашистичког и ослободилачког јавног мњења не само на ослобођеним територијама — селима и градовима, већ и у неослобођеним, а посебно највећим градским центрима. На образовање таквог јавног мњења утицало је више момената: свест да борба за ослобођење означава и борбу за слободу и равноправност сваког народа, при чему је њен саставни елеменат било и сазнање да је ослобођење, опште узето, уско повезано с акцијом за слободу човека. Зато се упоредо долазило до сазнања да једино револуција може да обезбеди пуну и шире ослобођење, да омогући не само самоодређење народа већ и самоодређење човека, да покаже јасније перспективе једног новог друштва заснованог на новим основама.

То мњење је на одређен начин изражавано организационо преко организација Народноослободилачког фронта (НОФ). Оно је, услед датих околности које су допринеле сазнању да једино револуција може да обезбеди шире ослободилачке циљеве, било под пресудним утицајем КП Југославије. Такође, оно се развијало и ширило и под утицајем осталих чинилаца карактеристичних за степен постигнутих револуционарних преображаја. Најзад, одређени облици активности Народноослободилачког фронта и других друштвених организација и њихово деловање како у ослобођеним, тако и још неослобођеним селима и градовима, а нарочито у највећим центрима представљају посебно значајан облик изражавања и учвршћивања ослободилачког јавног мњења. Одговарајућу улогу у том погледу имали су разни видови штампе, коју су издавале организације ЈНОФ-а, жена и омладине и т. сл.

6. образовање и изградња новог политичког система, као основни и процес и облик остваривања Револуције, представљали су и у даљим токовима довели до „материјализовања” у институционалном или неинституционалном виду извесних основних начела. Тако, на пример, овде би ваљало истаћи специфичне путеве, облике и установе остваривања самоодређења народа, равноправности и потврде националног индивидуалитета.

Сагласно томе, изграђивао се принцип федерализма, чија се специфичност огледа у томе што је он у бити био повезан са концепцијом да су НОО-и основни органи власти, да они истовремено представљају и облик самоуправе. Природно да у ратно-револуционарним условима нису могле

да се испоље све стране ове локалне самоуправе, која је тежила од почетка да превазиђе само локалне размере, јер су НОО-и представљали основу новог система и организације власти. Као такви они су представљали и основу изградње новог југословенског федерализма.

Такав пут уграђивања, макар и у рудиментарним облицима, самоуправе у основе политичког система определио је и специфичну југословенску концепцију о суверености као политичкој основи власти: социолошко шире постављен, с обзиром на постојање основних слојева друштва који чине његозу већину и политички активан и што непосреднији у изражавању; веома значајна компонента испољавања тог суверенитета је суверенитет народа (нација) и, сагласно томе, и суверенитет Југославије као федеративне заједнице. Њени органи су и највиши органи представљања тог сложеног суверенитета.

У изградњи новог концепта суверенитета народа играла су значајну улогу још два момента. Први се огледао у томе што је начело суверенитета било потврђено и свешћу народа да стварно узима власт, јер је освајао власт од окупатора и домаће реакције. Други, повезан с првим, представља проширење свесног чиниоца на тај начин што је освајање власти било повезано с борбом за ослобођење и независност. А то је значило да је народ, спреман да буде стварни носилац суверенитета, био истовремено спреман, посебно, да свој суверенитет учврсти и у међународним односима.

7. Јачање новог политичког система кретало се упоредо са слабљењем квислиншких организација у самој Југославији, будући да је окупатор разјединио Југославију и образовао такве организације. Тај процес се огледао у слабљењу положаја окупатора и његових сарадника свих могућих групација. Оно се огледало у слабљењу тог положаја према новом политичком систему у целини, а такође манифестовало се на самој територији на којој се у већем или мањем обиму уз подршку окупаторске војске вршила власт окупатора и домаћих сарадника. Слабљење квислиншких организација везано је за коренито мењање односа класа и политичких снага у земљи. Оно је било повезано и за мењање односа у општесветским размерама, а у корист ослободилачких снага Антихитлеровске коалиције. Истовремено, тај процес био је повезан и са слабљењем позиција владе у избеглиштву.

8. Међу значајне чиниоце основне победе револуције морамо уврстити утицај међународне политичке ситуације, узимајући, природно, у обзир и војну ситуацију. У овом периоду долази до коначног преокрета у корист Антихитлеровске коалиције, нарочито после значајних победа Црвене армије и англо-америчких армија, укључујући и слом Италије. Утицај међународног или светског ослободилачког јавног мњења преносно се и на ослободилачке снаге у земљи. Конференција у Техерану је била такође подстицај тим новим кретањима. Поред неких својих обележја која су могла да наметну извесне резерве, сама Конференција је значила велики корак у припремама коначног сламања хитлеровске Немачке и њених сателита.

Све су то momenti, мада не сви нити исцрпно осветљени, који су допринели непосредо односно утицали у крајњој линији на промену одно-

са снага у Југославији и победу револуције из које је настао нови политички систем. Важно је истаћи да су ове промене у великој мери биле извршене пре Другог заседања АВНОЈ-а, тако да је Веће у извесном смислу све то уставно санкционисало.

III

Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије, је први облик централног представничког тела из кога је у крајњој линији настала и савремена Савезна скупштина. С друге стране, порекло скупштинских установа, њихов развитак, место које заузимају у датом политичком систему и државном уређењу, даље, проблеми њихове организације, надлежности и функционисања, као и њихових односа с другим институцијама — представљају несумњиво веома значајне проблеме у проучавању уставног система и уставног права једне државе, поготово ако је у питању демократски политички систем и таква организација власти у којој, услед доминирања начела стварног суверенитета народа, доминира и само начело скупштинског система.

АВНОЈ је, као што је познато, образован 26. и 27. новембра 1942. године у Бихаћу, као највише политичко и општепартијско тело, али не и као највиши орган власти, мада је већ тада имао нека од битних обележја највишег органа у систему народноослободилачких одбора. У то време на ослобођеним подручјима постојала је разграната мрежа не само сеоских и градских НОО-а већ у приличној мери среских и окружних, а у неким крајевима и обласних. Сем тога, у Србији је постојао Главни НОО основан још 1941. године, а у Словенији Словенски НОО, такође основан 1941. године.

Унутрашња организација АВНОЈ-а обухватала је Извршни одбор на челу с Председништвом. Сам Извршни одбор био је организован тако да је имао одсеке за поједине области и гране управе. У том периоду, Одбор и његови одсеци развили су веома плодну активност у усмеравању развика НОО-а, њихове унутрашње организације, организовања низа привредних, социјалних, просветних и културних акција, а посебно акција у циљу снабдевања Народноослободилачке војске ⁽⁶⁾. Посебан задатак Извршног одбора огледао се у припремама за оснивање земаљских антифашистичких већа и скупштина током 1943. године. Оснивањем ових органа употпуњује се систем власти и учвршћује начело федерализма.

На Другом заседању АВНОЈ-а, 29. новембра 1943. године у Јајцу, АВНОЈ је, као што је познато, конституисан у Врховно законодавно и извршно представничко тело Југославије. Овом приликом он је стекао нова обележја, а сагласно томе изменио и проширио своју унутрашњу организацију. Био је састављен од представника свих народа, односно њихових земаљских већа и одбора. Сагласно томе, представљао је једну специфичну скупштину федерације.

(6) Веома обимну документацију о делатности и актима Извршног одбора АВНОЈ-а и његових одсека видети у *Прво и Друго заседање Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије*, Београд, 1953, стр. 67—131.

Тада је образовано Председништво, које је вршило овлашћења АВНОЈ-а између његова два заседања, с тим што је акте овог тела, а посебно законодавне, одобравао сам АВНОЈ на следећем заседању. Председништво је вршило, привремено, и извесна овлашћења шефа државе и највише извршне власти. Та овлашћења су касније била допуњавана, како законодавним и другим актима тако и самом праксом овог тела. Постојао је и трећи орган, Национални комитет ослобођења Југославије, чије је чланове именovalo само Председништво. НКОЈ је био највиши извршни и наредбодавни (управни) орган, имао је сва обележја привремене владе и био организован у облику повереништава за поједине гране управе.

Овакве карактеристике АВНОЈ-а означавају његово место и улогу у нашем новом скупштинском систему који се стварао. У периоду до Трећег заседања, августа 1945, значајна је изградња Председништва као једног ужег већа. Она се огледала у образовању одбора и комисија, утврђивању правила процедуре рада, а посебно процедуре доношења аката ⁽⁷⁾. Извесне измене у делокругу Председништва биле су учињене образовањем Владе ДФ Југославије 7. марта 1945. године, која је после укидања НКОЈ-а, преузела функције извршног и управног органа ⁽⁸⁾.

На Трећем заседању проширен је састав АВНОЈ-а, који је и даље остао једнодома скупштина, делегација народа и земаљских антифашистичких већа и скупштина, односно самих федералних јединица. АВНОЈ је тада образовао своје скупштинске одборе и комисије и пошто је одобрио рад и акте Председништва, донео сам неке акте, предузео извесне мере, претворио се у Привремену народну скупштину. Ова је у истом саставу наставила рад доношењем извесног броја закона, после чега се распустила ⁽⁹⁾.

Према томе, у периоду од 1942. до 1945. године, АВНОЈ је прошао један процес сталне изградње и тиме означио и прву фазу развитка нашег скупштинског система. По низу обележја, АВНОЈ је представљао класичну демократску скупштинску институцију. Међутим, још два момента су допринела неким обележјима овог тела. Прво, изграђивао се на основи система народноослободилачких одбора и био у бити највиши одбор. То је, мада не непосредно, ипак доприносило афирмисању скупштинског система одоздо до врха. Друго, по начину образовања, па према томе и по саставу, АВНОЈ је био једнодома скупштина федерације, у којој су непосредно били заступљени народи и федералне јединице. Он је у себи уједињавао, како бисмо данас рекли, и општеполитичко представништво и представништво федералних јединица. И једним и другим обележјем откривају се неке специфичности демократског федеративног система.

(7) Вид. *Законодавни рад Претседништва АВНОЈ-а и Претседништва Привремене народне скупштине*, Београд 1951, стр. 80.

(8) Намесништво које је било образовано у смислу одредаба II споразума између Председника НКОЈ-а и Председника Владе у избеглиштву добило је извесна овлашћења и дужности шефа државе, првенствено у односима међународног представљања Југославије.

(9) Нешто касније, на изборима у новембру 1945. године, изабрана је Уставотворна скупштина, која је 31. јануара 1946. године донела први Устав и претворила се у Народну скупштину ФНРЈ првог сазива.

IV

О значају Другог заседања АВНОЈ-а и његовим одлукама доста је расправљано и у том смислу вероватно нема много шта да се дода. Међутим, у мањој мери је проучаван њихов значај у једном ширем смислу, не само за нашу новију уставну историју већ и за путеве даље изградње, а посебно као подстицај развита неких најзначајнијих савремених начела нашег политичког и уставног система.

АВНОЈ је на другом заседању донео више одлука. Извесне међу њима имају уставни значај. То су пре свега: Одлука о врховном законодавном и извршном представничком телу Југославије и Националном комитету ослобођења Југославије као привременим органима врховне народне власти у Југославији за време народноослободилачког рата; Одлука о одузимању права законите владе тзв. Југословенској влади у иностранству и о забрани повратка у земљу краља Петра II Карађорђевића; Одлука о изградњи Југославије на федеративном принципу; Одлука о одобравању одлука, наредаба и изјава Извршног одбора АВНОЈ-а и Врховног штаба НОВ И ПО Југославије ⁽¹⁰⁾.

1. АВНОЈ се конституисао у врховно законодавно и извршно представничко тело и представника суверенитета народа и државе, а истовремено је утврђена шири организација овог тела (Председништво и НКОЈ). Доношењем овакве одлуке конституисана је у уставноправном смислу једна нова државна организација у целини, заснована на народноослободилачким одборима, од основних органа до централног у облику АВНОЈ-а. То је имало посебан значај у погледу организационог афирмисања новог политичког система.

Истовремено, ова одлука је, као што смо видели, дошла као израз стварно засноване и изграђене организације нове власти, власти која је деловала уређујући односе и доносећи одговарајућа правила. На тај начин, нова држава (државна организација) је градила ново право. Ова одлука је санкционисала једно стање, а ово је, са своје стране, било довољна гаранција да се донесе такав акт и да се потврди његов стварни карактер.

Ова одлука прећутно негира државно уређење и уставни систем старе Југославије, при чему се она мора проучавати у присној вези с осталим одлукама.

2. У вези с конституисањем АВНОЈ-а у највиши орган државне власти, одређује се његов положај, његово право представљања Југославије у односу на органе старе Југославије (њеног државног уређења). У том смислу је влади у избеглиштву одузето право које има влада, а монарху је забрањен повратак у земљу све до изјашњавања народа о облику владавине.

Познато је да овом одлуком монархија није била формално укинута, мада је с обзиром на конституисање АВНОЈ-а и одузимање права владе избегличкој влади и сама стављена у једну ситуацију суспензије. Монарх је био лишен могућности да врши власт, и то не само изричитом забраном; лишавањем владе њених законитих прерогатива и сам монарх је био лишен могућности да уставно делује као шеф државе. Међутим, пошто мо-

(10) Текст свих одлука објављен је у „Службеном листу ДФЈ”, 1945, бр. 1.

нархија није формално укинута, отворена је могућност каснијег делимичног паралелизма у представљању Југославије, које је тек касније, тј. почетком 1945. године укинута ⁽¹¹⁾.

Остала питања, садржана у овој одлуци — ставови према међународним уговорима које је, или би убудуће, склопила избегличка влада — нису била од посебног значаја, пошто је АВНОЈ полазио од међународноправног континуитета Југославије као субјекта међународног права, подразумевајући при томе све елементе релевантне за деловање таквог субјекта.

3. Одлуком о изградњи Југославије на федеративном принципу овај принцип је уставноправно потврђен као основно начело новог државног уређења, које као такво опредељује облик тог уређења. А то је повезано с низом других питања: равноправни односи међу народима, који су, упркос акту разједињавања Југославије од стране окупатора који, уосталом, нису ни признали — изразили вољу да остану уједињени; изградња НОО-а сагласно начелу федерализма; признавање права националним мањинама и т. сл. У том смислу, овај акт представља веома значајан степен у институционалном начелу самоодређења које се остваривало у току револуције.

Начело федерализма није потврђено само овом одлуком. Оно је посебно било уткано у организацију највиших органа нове федерације, који су представљали и сувереност народа у његовом непосредно-социолошком смислу одређених слојева друштва и сувереност нација.

4. У складу с променама у односу класа и политичких снага изграђивала се, као што знамо, нова државна организација, као и основи новог правног поретка. Такође, сагласно степену и интензитету ових промена, степену афирмације нове организације власти и сама правила којима су уређивани односи од стране те власти, добијала су све више елементе ауторитета права.

Истовремено, у складу с наведеним развојем и променама текао је и процес негирања и укидања старе организације власти и права, које је окупатор, уколико их није изричито изменио и ставио ван снаге, уклопио у свој систем.

АВНОЈ је, као што је познато, морао да заузме став у односу на такво стање ствари и он је то и учинио доношењем поменутих одлука, као и једном посебном која ближе решава овај проблем. Наиме, том одлуком су потврђени сви акти које је до Другог заседања АВНОЈ-а био донео његов Извршни одбор, као и Врховни штаб НОВ И ПО Југославије, који је у својству и војног а и политичког руководства до оснивања АВНО-а непосредније организовао изградњу НОО-а.

Врховни штаб је у том правцу доносио акте о организацији власти, као и извесне друге акте почев још од 1941. године. Одобравањем таквих аката, заједно с потврдом новог система организације власти на основи НОО-а, потврђен је истовремено континуитет револуционарног процеса од 1941. године па надаље. Самим тим, као што уосталом произилази и из осталих одлука, негиран је предратни систем и потврђено успостављање новог.

(11) Вид. В. Симовић, *АВНОЈ — правно-политичка студија*, Београд 1958, стр. 93, 109—115.

V

Одлуке Другог заседања АВНОЈ-а представљају у суштини уставни облик институционасања револуције, те зато изражавају у основи циљеве, тежње и интересе основних социјалних снага и субјективних чињеница револуције. Свакако да одлуке АВНОЈ-а не бисмо могли третирали одвојено од осталих значајних аката, а посебно одвојено од одлука које су донела земаљска антифашистичка већа после Другог заседања АВНОЈ-а.

1. Земаљска антифашистичка већа односно скупштине уредила су и решила, поред осталог, четири битна проблема. На посредан начин су извршила одобравање одлука АВНОЈ-а. Донела су одлуке о свом конституисању у највише органе власти федералних јединица и самим тим уставноправно конституисала федералне јединице, чиме су у основи довршила изградњу неких битних елемената и облика федеративне државе. Потврдила су, такође, посебним одлукама, народноослободилачке одборе као органе државне власти, а самим тим и повезаност система НОО-а с начелом федерализма. На крају, донела су акте о слободама и правима човека, грађанина и народа ⁽¹²⁾.

Сагласно томе, одлукама АВНОЈ-а, као и овим одлукама највиших представничких тела федералних јединица, конституисана је једна специфична „вишедржавност“ у оквиру савезне државе, чије јединство поред низа фактора у социолошко-политичком смислу, обезбеђује јединствени систем власти народноослободилачких одбора, обезбеђујући и основно јединство организације и организационих облика свих федералних јединица.

С друге стране, мада АВНОЈ није донео посебну одлуку односно декларацију о слободама и правима ⁽¹³⁾, такве одлуке су донела земаљска антифашистичка већа и тиме допринела једном посебном обележју институционасања револуције. Ради се, у ствари, о обележјима која јасно показују њен ослободилачки карактер, која претпостављају, свакако не непосредно већ само у крајњој линији — процес и самоодређења човека, наиме, такве односе који ће омогућити, стицајем и низа других услова, успостављање и освајање све ширих слобода.

2. Сви ови наведени моменти показују и неке друге карактеристике одлука Другог заседања АВНОЈ-а, значајних за теорију уставног права ⁽¹⁴⁾.

(12) Вид. А. Гершковић, *Документи о развоју народне власти*, стр. 316—317, 325—327, 340. Вид. такође, М. Шнудерл, *Документи о развоју људске области у Словенији*, стр. 136.

(13) Додуше, био је сачињен један пројект Декларације АВНОЈ-а о основним правима нација и грађана (Вид. В. Симовић, АВНОЈ, стр. 148).

(14) О карактеру одлука Другог заседања АВНОЈ-а, вид. Ј. Борбевић, *Социјализам и демократија*, стр. 336—340, Ј. Борбевић, „Прилог даљем проучавању идејно-политичког значаја Антифашистичког већа народног ослобођења АВНОЈ-а“ у *Значење Другог засједања АВНОЈ-а за Социјалистичку револуцију у Југославији*, Загреб 1963, стр. 23—26; А. Гершковић, *Хисторија народне власти*, стр. 208—212; В. Симовић, АВНОЈ . . . , стр. 32—34, В. Симовић, „О карактеру одлука Другог заседања АВНОЈ-а“ у *Значење Другог засједања АВНОЈ-а . . .*, стр. 69—74; Ф. Чуљиновић, „Постанак Југославенске републике“, *Зборник Правног факултета*, Загреб, 1948; Ф. Чуљиновић, „Државно-правни значај Другог засједања АВНОЈ-а“, *Архив за правне и друштвене науке*, 1953, бр. 4; Ф. Чуљиновић, „Неки проблеми у вези с развојем АВНОЈ-а“, *Значење Другог засједања АВНОЈ-а . . .*, стр. 55—65; М. Шнудерл,

У том правцу, потребно би било учинити покушај непосреднијег теоријског осветљавања ових аката. Пре свега, одлукама се уређују односи и питања који представљају предмет регулисања уставним актима или, пак, тзв. органским законима. Још шире узето, оне третирају односе који спадају у домен уставног права једне земље и који га као такво опедељују. То би били, да поменемо само нека од питања и односа: облик политичког система и државног уређења, заснован на народноослободилачким одборима и федерализму; одређивање облика, положаја, структуре и надлежности највишег представничког тела, његових извршних и управних органа; односи између тих органа и начела организације тих односа; одређивање, посебно, органа међународног представљања тиме што се права законите владе одузимају избегличкој влади; потврда континуитета новог правног поретка итд.

У једном ширем смислу за „привремени устав” и уставно право нове Југославије карактеристични су такође и односи и питања која су уредила земаљска антифашистичка већа: положај и организација највиших органа федералне јединице и њихових односа, положај, организација и начин избора локалних народноослободилачких одбора и скупштина; подручје основних слобода и права грађана и народа.

Ово несумњиво показује уставни карактер одлука Другог заседања АВНОЈ-а. Оне су, сагласно класичним теоријама о уставу, уставни акти у материјално-правном смислу. С друге стране, пошто се у садржини и карактеру одлука могу уочити елементи институционасања револуције, пошто одлуке изражавају, према томе, нове и битно промењене односе социјалних и политичких снага у земљи, успостављене нове односе, оне имају карактер устава у једном општијем социолошком смислу.

Међутим, тај „устав” није формално устав, није кодификован текст, донет по посебним, раније утврђеним правилима процедуре. Истовремено, његов привремени карактер произилази из чињенице што још није било могуће организовати слободне изборе за представничко тело, у нашем случају уставотворну скупштину, које би било надлежно за доношење устава.

Одлуке Другог заседања АВНОЈ-а представљају уставне акте донете у процесу револуције. У низу односа успостављених овим одлукама, видимо извесне аналогije са уставним актима доношеним у периодима ранијих револуција. То се види по начину на који се институционалну непосредно измењени односи, утврђују нови циљеви и друштвене вредности, и самим тим успостављају начела организације власти, нове слободе и права која произилазе из тих односа. Додуше постоје и разлике, које се поред тзв. временске дистанце и низа других друштвено-политичких обележја испољавају и кроз разлике у погледу оквира и начина спровођења револуције. У том погледу је значајна чињеница да је наша револуција спроводена у условима рата и да је, у основи, победила пре завршетка самог рата. Та чињеница даје посебност нашој револуцији у односу на друге.

„Поводом неких државноправних расправа”, *Архив за правне и друштвене науке*, 1949, стр. 677 и даље; Р. Лукић, „О датуму настанка нове Југославије”, *Архив за правне и друштвене науке*, 1953, бр. 4, стр. 308 и даље; И. Крбек, „У ком смислу је нова Југославија нова држава”, *Значење Другог заседања АВНОЈ-а . . .*, стр. 29—32 и др.

Ове одлуке су, захваљујући наведеним обележјима, добиле и један шири смисао. Наиме, оне су постале значајан историјски извор, свакако у једном ширем смислу, нове југословенске уставности и у томе правцу оне су вршиле одређен утицај на даљи развитак уставности у Југославији.

VI

Борба за устав и уставност представља, у целини узето, веома значајан моменат демократских традиција југословенских народа. Познате су у историји њихове тежње, а нарочито српског народа, у борби за буржоаску демократску уставност, која је неки пут превазилазила релативно уски буржоаски демократски програм борбе за уставност, нарочито под утицајем оних друштвених токова на које је битније почела да утиче радничка класа.

Уосталом, историјски посматрано, свака земља која је стварном револуцијом мењала друштво и тежила да га политички консолидује, доносила је устав. У таквим друштвеним процесима ваља тражити и порекло савремених устава од Кромвеловог Инструмента о влади па надаље: устава у борби за независност северно-америчких насеобина и Устава САД, Декларације о правима човека и грађанина 1789. и устава донетих за време француске револуције, посебно Устава од 1791. и Монтањарског устава 1793. године, итд.

Слично је и са оним земљама које су у каснијем историјском периоду почеле с изградњом социјалистичког друштва. Оне су доносиле уставе још у првим данима револуције или непосредно после извршене револуције. Тако је, на пример, непосредно после октобарске револуције, под утицајем самог Лењина, био донет, јуна 1918. године, први Устав РСФСР. Овај уставни документ је, као што је познато, институционасио неке од основних односа успостављених у октобарској револуцији. Међутим, познато је исто тако да је у нешто каснијем периоду дошло у социјалистичким земљама до извесних тежњи за потцењивањем улоге и значаја устава и уставности ⁽¹⁵⁾.

У Југославији је борба за нову власт, за успостављање новог политичког система, била у основи повезана с борбом за нову уставност. То је дошло до израза у одлукама Другог заседања, којима је постављена уставноправна основа нове Југославије као демократске федерације. Ти темељи су дограђивани и формално-уставно заокружени у систем доношењем Устава 1946. године.

Међутим, повезаност борбе за нову власт и ново право јесте карактеристика која се може пратити од првих дана изградње новог система народноослободилачких одбора. Стални процес у коме су се, сагласно мери у којој се развијала револуција и консолидовали НОО-и, учвршћивала и стицала ауторитет права разна правила која су доносили нови органи власти. Тежња да нова организација буде што пуније и правно уређена

(15) Вид. Ј. Борбевић, „Уставност и социјализам“, Глас САН ССХХХХ, Одељење друштвених наука, књ. 8, Београд 1960.

и објективизована показује позитиван и активан став југословенске револуције у односу на право и правни систем. Такав став је морао у даљем развоју да се испоји као тежња да полагање основа новог државног уређења буде санкционисано актима уставног значаја.

Тиме је поменути одлукама истакнута даља повезаност борбе за нови систем власти и борбе за нову демократску уставност. Социјално-политичка садржина револуције могла је да допринесе назирању једног новог момента, наиме, перспективе да начело уставности буде изграђивано не само у својим класично-демократским елементима, какви су иначе развијани у свим истинским револуцијама, већ и у низу нових, који ће произићи из нове садржине самих револуционарних преображаја.

Једним делом такви елементи су били гарантовани низом стварно ослободилачких аката револуције, а формално потврђени скалом основних слобода и права човека. Даљи развој таквих елемената био је могућ и зато што је револуција утиснула у свест, како основних друштвених слојева тако и свесних руководећих снага, идеју о националној, политичкој, социјалној и личној слободи.

У нашој теорији, а посебно историографији, па делом и социолошким проучавањима АВНОЈ-а и револуције није довољно осветљена ова њихова страна, која се карактерише повезаношћу и испреплетеношћу борбе за нову власт с борбом за ново право и нову уставност.

VII

Проучавање одлука Другог заседања АВНОЈ-а има и друге теоријске аспекте који су делом већ расправљани и проучавани. Мада се о њима овде овом приликом не може посебно нити опширније расправљати, ипак и они још и данас спадају у круг актуелних проблема проучавања одлука Другог заседања АВНОЈ-а који су од значаја за уставно право и политички систем, као и међународно право и међународне односе.

Ти проблеми, да их само макар и непотпуно региструјемо, тичу се карактера нове Југославије као државе и временског периода њеног стварања, проблема континуитета између старе и нове Југославије; даље, питања која се тичу обележја и природе АВНОЈ-а као привременог највишег органа државне власти: а посебно његове анализе под углом теорије о „*vladi de facto*”; на крају, услови и околности везани за међународно признање нове Југославије и т. сл.

Сви изложени проблеми, укључујући и ове, показују у којој мери подручје револуције, АВНОЈ-а и његових одлука пружа могућности дубљих анализа, показујући истовремено научну актуелност свих проблема којима се осветљавају извори и порекло нашег новог политичког система и правног поретка. А то са своје стране показује у којој мери наша савремена наука уставног права и политичког система мора у свом даљем развоју да пође од резултата таквих проучавања.

РЕЗЮМЕ

Об актуальности изучения решений Второй сессии АВНОЮ

Изучение решений Второй сессии АВНОЮ (Антифашистского Веча Народного Освобождения Югославии) представляет большое значение для конституционной и политической истории современной Югославии. Актуальность изучения вытекает из того обстоятельства, что теперь после сравнительно продолжительного промежутка времени и благодаря многочисленным трудам мы можем более подробно теоретически осветить и оценить все то, что представляло решающее значение для создания и выбора путей для революционных преобразований в Югославии в ходе Второй мировой войны и для создания основ новой политической системы еще до окончания указанной войны.

В данной статье исходило из тезиса, что Революция, осуществленная в условиях всеобщего восстания и Народно-освободительной борьбы всех народов Югославии, является в их истории одним из самых знаменательных освободительных движений. Она являлась сложным движением, цели которого были значительно шире чем непосредственная борьба за изгнание завоевателя. Она в то же время представляла собой борьбу за национальное освобождение, равноправие и самоопределение. В силу этого она носила, кроме всего остального, и полицентристический характер, несмотря на то, что через центральные органы Народно-освободительного движения, под непосредственным руководством и влиянием КПЮ, стремилась ориентировать в едином направлении и организовать единый объединяющий процесс. Народно-освободительная борьба, затем, содержала и стремление к новым отношениям, устройству, которые по своему социальному и политическому содержанию, обеспечивали бы как освобождение и самоопределение народов Югославии, так и осуществление основных социальных и политических освободительных стремлений общественных слоев, составляющих подавляющее большинство участников Народно-освободительной войны — рабочих, большинства крестьян, интеллигенции, а в особенности молодежи из всех слоев. Весь процесс в конце концов представлял собой социалистическую революцию, а массовое и непосредственное участие основных социальных слоев в Освободительном движении сообщало подлинный демократический характер всем образованиям и формам революционной борьбы, а в особенности народно-освободительным комитетам.

Народно-освободительные комитеты, кроме остальных отличительных черт Революции и борьбы, явились зародышами новой политической системы. На их основе была построена вся система власти, начиная с местных и до высших комитетов, и вплоть до веча национальных территорий и, наконец, АВНОЮ, на второй сессии переросшего в высший орган власти и представителя суверенитета. Народно-освободительные комитеты представляли собой зародыш самоуправления, а также и организационную основу начал федерализма.

АВНОЮ является первой формой центрального представительного тела новой политической системы и из него в конечном счете возникла и современная Народная скупщина. Вторая сессия АВНОЮ состоялась во время, когда основное распределение соотношений социальных и политических сил, благодаря ряду факторов вооруженной борьбы и политических шагов, в частности, международной военной и политической обстановки, в корне изменилось в пользу Народно-освободительной борьбы. Это означало основную победу Революции. Решения сессии представляют потому одну из форм политического становления самой революции.

SUMMARY

Actual Interest of the Study of the Decisions of the Second AVNOJ SESSION*

The study of the decisions of the Second AVNOJ Session is very significant for the constitutional and political history of modern Yugoslavia. The actuality of the this study results from the fact that to-day, thanks to the distance of time and preceding studies, we can shed more light on, from the theoretical aspect, and appraise what was of decisive importance for organization and guidance of revolutionary changes in Yugoslavia in the course of World War II and establishment of the fundamentals of the new political system before the war was over.

In this study it was started from the proposition that Revolution, conducted in the conditions of general uprising and People's Liberation Fight, of all of the Yugoslav people's, represents in their history one of the most significant liberation acts. It was a composite action having wider aims than the direct fight for liberation from the occupator. It was, at the same time, the fight for national liberation, equality, and self-determination. Consequently, it had, inter alia, a poly-centric character, regardless that it contained through the central bodies of the People's Liberation Movement, and under direct guidance and influence of the Komunist Party of Yugoslavia, uniform trends and a uniting process. The People's Liberation Fight, moreover, aspired after new relationships, after a structure with such a social and political content that would secure liberation and self-determination of peoples of Yugoslavia, but also the basic social and political liberating aspirations of those social strata that took part in great masses in the People's Liberation Fight — of workers, majority of peasants, and intelligentsia, and of youth in particular. The entire process ultimately meant social revolution, and mass and direct participation of the basic social strata in implementing on such liberating action, it gave a truly democratic character to all the institutions and forms of revolutionary fight, to the People's Liberation Committees in particular.

The People's Liberation Committees were, in addition to other forms of Revolution and fight, the seed of the new political system. They are the foundation of the entire system of authority, from the local to the highest committees and territorial councils and even AVNOJ, which was constituted in the Second Session into the supreme organ of power, and representatives of sovereignty. The People's Liberation Committees represented the nucleus of self-government, and the organizational basis of the principles of federalism.

AVNOJ is the first form of the central representative body of the new political system and the present Federal Assembly takes origin from it. The Second AVNOJ Session was held in the period when the basic scheme of the relationships of social and political forces, as a result of a series of armed fights and political action, and of international military and political situation in particular, essentially changed in favour of the People's Liberation Fight. That meant the basic victory of the Revolution. The decisions of the said Session represent, therefore, a form of political institutioning of the Revolution itself.

R É S U M É

De l'actualité de l'étude des décisions de la deuxième session de l'Assemblée antifasciste de la libération nationale de Yougoslavie

L'étude des décisions de la deuxième session de l'Assemblée antifasciste de la libération nationale de Yougoslavie est d'une grande importance pour l'histoire constitutionnelle et politique de la Yougoslavie contemporaine. L'ac-

* AVNOJ — Antifascist Council of People's Liberation of Yugoslavia.

tualité de cette étude découle du fait qu'aujourd'hui, grâce au recul du temps et aux études qui ont été publiées jusqu'à présent, nous pouvons éclaircir et estimer au point de vue théorique plus complètement ce qui était d'une importance décisive pour l'organisation et l'orientation des transformations révolutionnaires en Yougoslavie au cours de la Deuxième guerre mondiale et pour l'établissement des fondements du nouveau système politique bien avant la fin de cette guerre.

Dans cette étude on a pris comme point de départ la thèse que la Révolution accomplie dans les conditions de l'insurrection commune et la lutte de libération nationale de tous les peuples de Yougoslavie représentent un des actes le plus important dans leur histoire. C'était une action complexe qui contenait des buts plus larges que la libération du pays des forces occupantes. Elle représentait en même temps la lutte pour la libération nationale, l'égalité en droits et l'autodétermination. C'est pourquoi elle avait, entre autres, un caractère polycentriste, sans égards au fait que par l'intermédiaire des organes centraux du mouvement de la libération nationale, sous l'orientation et l'influence directes du Parti communiste de Yougoslavie, elle renfermait l'orientation unique et le processus unificateur. La lutte de libération nationale comprenait, ensuite, des tendances vers de nouveaux rapports, l'organisation qui de par son contenu social et politique, assurerait tant la libération et l'autodétermination des peuples de Yougoslavie, que les tendances libératrices sociales et politiques fondamentales des couches sociales qui ont pris part en masse à la guerre de libération nationale — les ouvriers, la majorité des paysans, les intellectuels et en particulier la jeunesse de ces couches. Le processus tout entier signifiait en définitive la révolution socialiste et la participation directe en masse des couches socialistes fondamentales dans la mise en oeuvre d'une telle action libératrice imprimant un caractère réellement démocratique à toutes les institutions et formes de la lutte révolutionnaire et en particulier aux comités de libération nationale.

Les comités de libération nationale, tout en contenant les autres qualités de la Révolution et de la lutte, étaient le germe du nouveau système politique.

Sur leur base a été édifié tout le système du pouvoir, à partir des comités locaux jusqu'aux comités les plus élevés des territoires faisant partie de l'Etat fédéré et l'Assemblée antifasciste de la libération nationale, qui s'était constituée lors de la deuxième session en tant qu'organe suprême du pouvoir et de représentants de la souveraineté. Les comités de libération nationale représentaient le germe de l'autonomie et, de même, la base d'organisation du principe de fédéralisme.

L'Assemblée antifasciste de la libération nationale est la première forme du corps représentatif central du nouveau système politique et c'est d'elle qu'en définitive l'Assemblée fédérale contemporaine a pris naissance. La deuxième session de l'Assemblée antifasciste de la libération nationale avait eu lieu dans la période quand la répartition fondamentale des rapports des forces sociales et politiques, grâce à une série de facteurs de la lutte armée et de l'action politique, et en particulier de la situation militaire et politique, a été essentiellement transformée à l'avantage de la lutte de libération nationale. Cela signifiait la victoire fondamentale de la Révolution. C'est pourquoi les décisions de cette session représentent une forme d'institutionnalisation de la Révolution.